

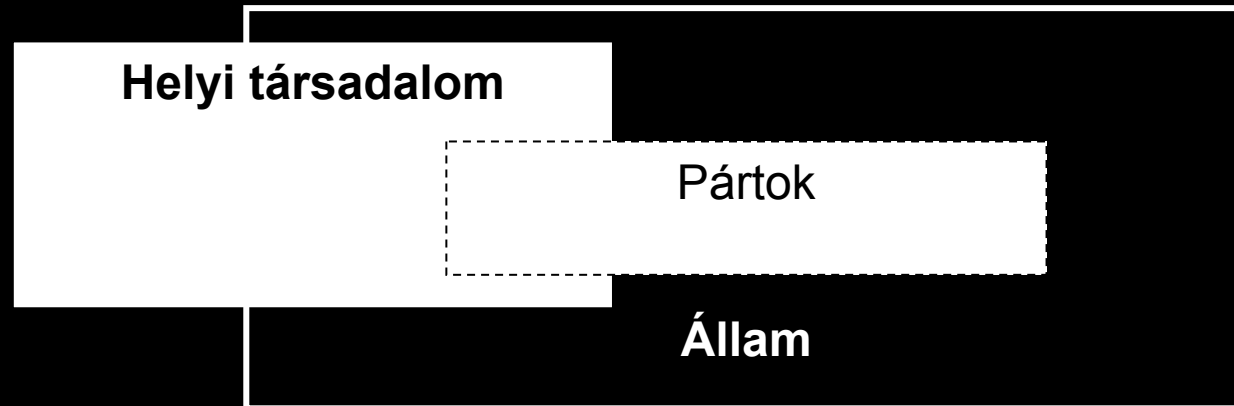
**Választójog mint „kampánytéma”
a dualizmus időszakában**

Glied Viktor

- További kutatási lehetőségek (helyi viszonyok feltárása)
- Választójogi törvények a dualizmus időszakában
- A magyar politikai elit és a választójog
(kormánypárt és ellenzék viszonya)
- Az uralkodó és a választójog
- A századforduló kérdései

Pártok és érdekek

- Tömegpártosodás hiánya
- A megyei politikai elit hálózata
(személyes összefonódások, egyéni érdekek, klikkesedés)

Választójogi reformok Nyugat-Európában

	Egyesült Államok	Anglia 1884.	Franciaország 1875.	Németország 1871.	Magyarország 1874.
cenzus	21 év feletti szabad férfi	5 font, lakás, vagy lakrész, 1 éves helyben lakás	lakás, lakrész féléves helyben lakás	vagyoni cenzus, lakás, vagy lakrész, féléves helyben lakás	jövedelem, ház, földadó, értelmiség, régi jog
Szavazásra jogosultak aránya az összlakossághoz képest (századforduló)		16%	28%	22%	6-6,2%
törvényhozás szerkezete	2 kamarás képviselőház, Szenátus	2 kamarás alsóház, Lordok Háza	2 kamarás képviselőház, Szenátus	2 kamarás Reichstag Bundesrat	2 kamarás alsóház, felsőház
életkor	21 év	21 év	21 év	25 év	20 év
képviselők választásának menete	államonként a lakosság arányában, elektori rendszer	egyéni kerületek, egyszerű többség	egyéni kerületek, abszolút többség	tartományonkén t a lakosság arányában, abszolút többség	egyéni kerületek, abszolút többség

Pártok választójogi programjai

Szerb Nemzeti Liberális Párt – 1869.

Az Országos 48-as Párt – 1872.

A Függetlenségi és 48-as Párt – 1891.

Függetlenségi és 48-as Párt – 1891.

Nemzeti Párt – 1892.

Polgári Demokrata Párt, Vázsonyi beszéde – 1900.

Katolikus Néppárt – 1901.

Új Párt – 1903.

Keresztényszocialista program – 1905.

Országos Földművelő Párt – 1908.

Nemzeti Munkapárt – 1910.

Függetlenségi Párt, Kossuth Ferenc választójogi javaslata – 1912.

Alkotmánypárt – 1913.

Egyesült Függetlenségi és 48-as Párt – 1913.

A magyar választási rendszer aránytalanságai

- Demográfiai változások
- Társadalmi változások
- Gazdasági változások

Választójog

Cenzus: régi jog, birtok, jövedelem, értelmiségi + korhatár

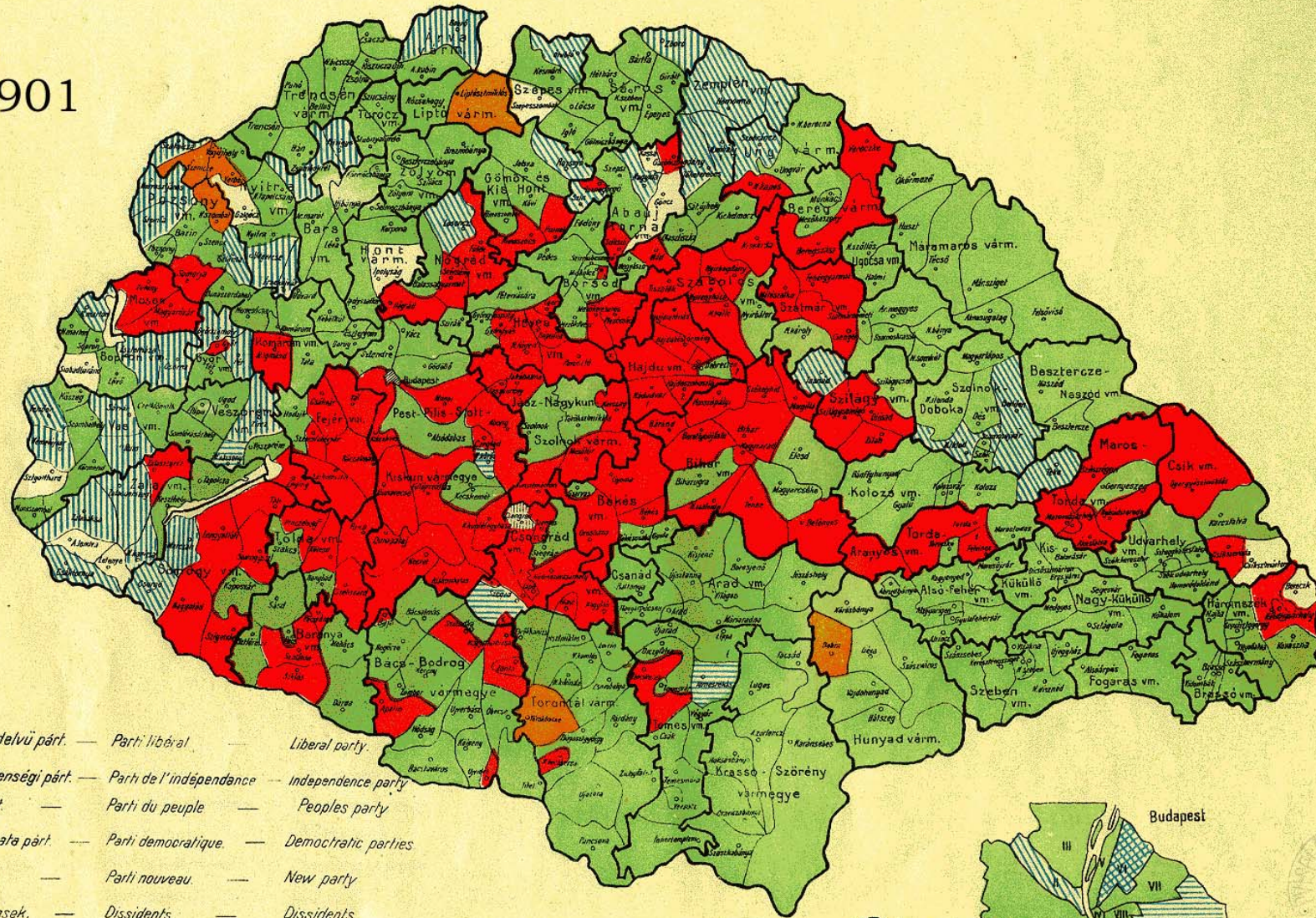
- Az elitista felfogás csapdája
- A választójogi harc jellege

Választókerületi beosztás

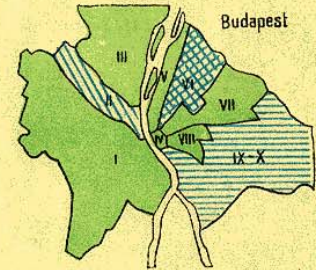
- 1848-as szisztéma és 1877-es reform
- Választókerületi beosztás lehetőségei és jellegzetességei
- Demográfiai eltérések
- Kerületek székhelyeinek meghatározása
- Egyhangú kerületek
- Politikai földrajz

választások	1892		1896		1901		1905		1910	
Kormány/ellenzék	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E
tájégségek										
Észak	32,1	23,3	32,7	12,5	29,6	25,8	35	80	32,2	22,3
Erdély	25,2	9,8	18,7	15,6	24	10,1	35	39	19,9	15,4
Dunántúl	11,5	25,9	14,6	20,2	13,3	24,7	3	72	13,1	25,1
Alföld	27,5	40	30,8	41,7	30,5	37,1	26	111	33,1	33,7
Budapest	3,7	0,5	2,9	-	2,6	1,7	3	6	1,7	2,9
Mandátumszám	218	193	315	96	233	178	102	309	236	175

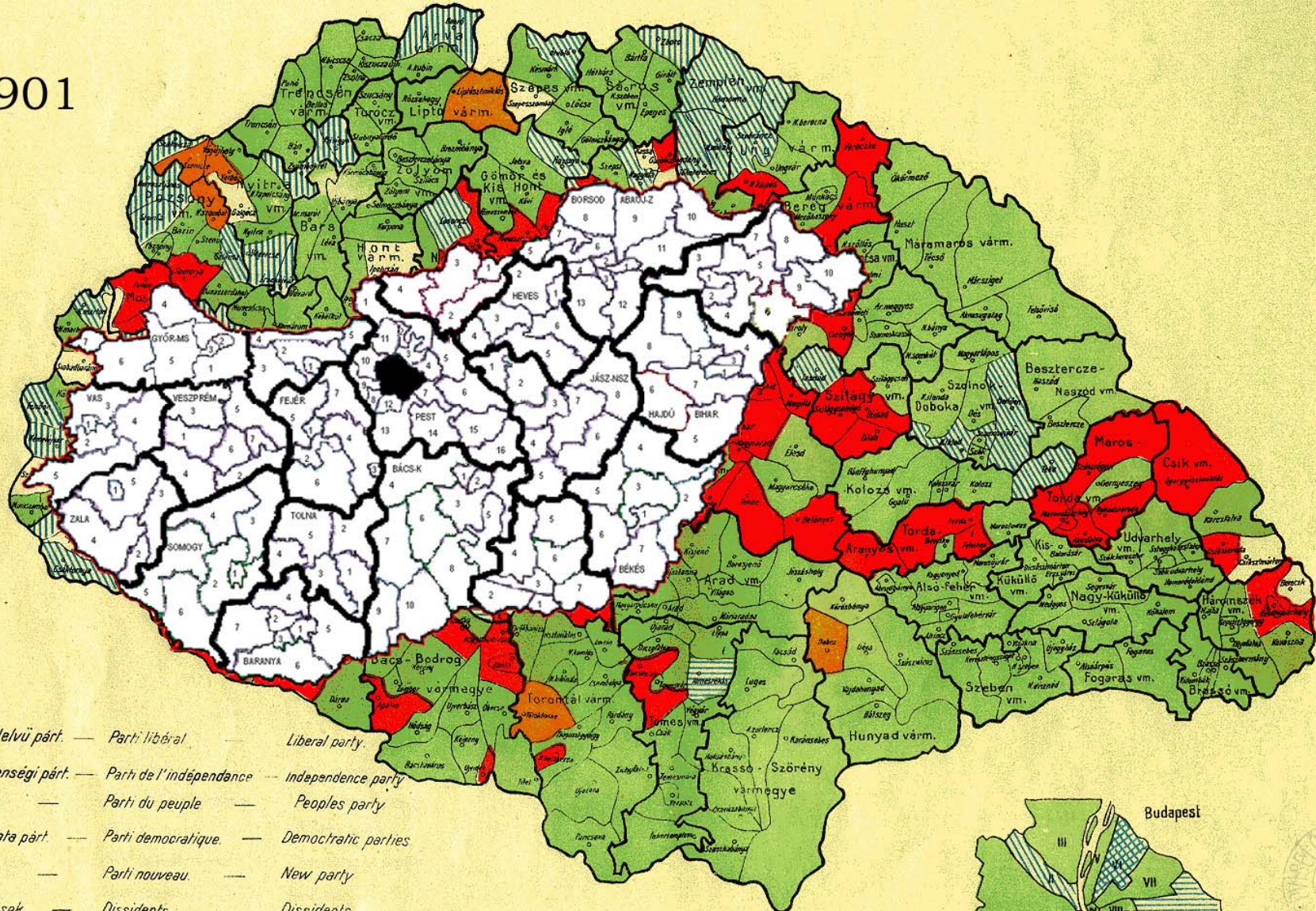
1901

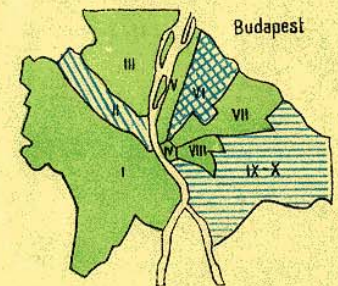
- Szabadelvű párt. — Parti libéral. — Liberal party.
- Függetlenségi párt. — Parti de l'indépendance. — Independence party.
- Néppárt. — Parti du peuple. — Peoples party.
- Demokrata párt. — Parti démocratique. — Democratic parties.
- Új párt. — Parti nouveau. — New party.
- Dissidensek. — Dissidents. — Dissidents.
- Nemzetiségi párt. — Parti des nationalités. — Nationality party.
- Pártonkívüli. — En dehors des partis. — Outside all parties.
- Választójog fel függesztve. — Droit de suffrage suspendu. — Right of suffrage suspended.

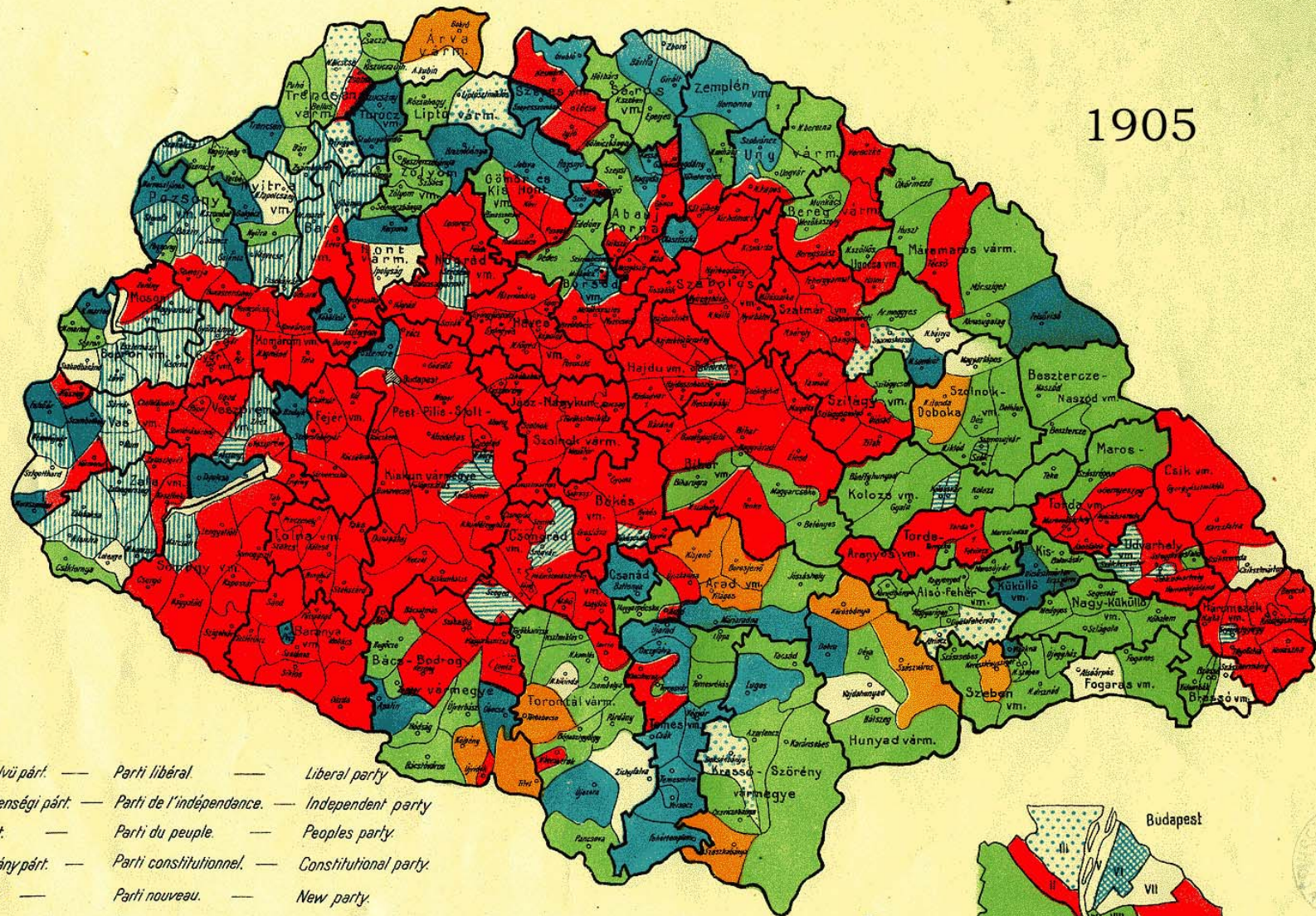
1901

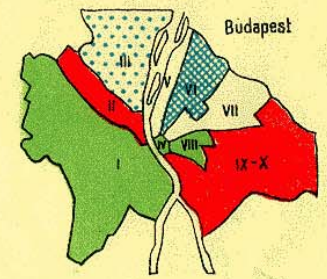
- Szabadelvű párt. — Parti libéral. — Liberal party.
- Függetlenségi párt. — Parti de l'indépendance — Independence party.
- Néppárt. — Parti du peuple — Peoples party.
- Demokrata párt. — Parti démocratique. — Democratic parties.
- Új párt. — Parti nouveau. — New party.
- Dissidensek. — Dissidents. — Dissidents.
- Nemzetiségi párt. — Parti des nationalités. — Nationality party.
- Pártönkivüli. — En dehors des partis. — Outside all parties.
- Választójog felfüggesztve. — Droit de suffrage suspendu. — Right of suffrage suspended.

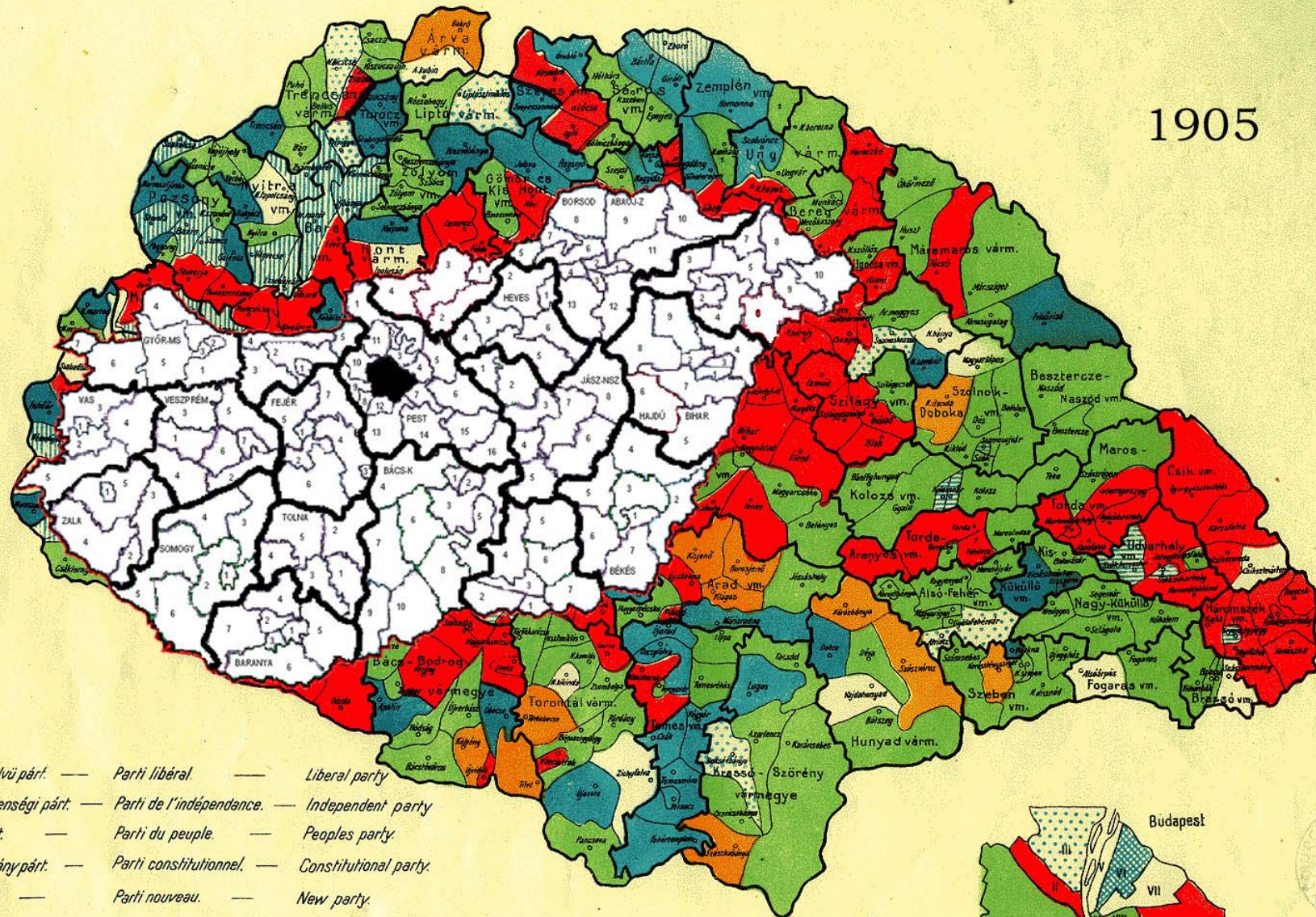
1905

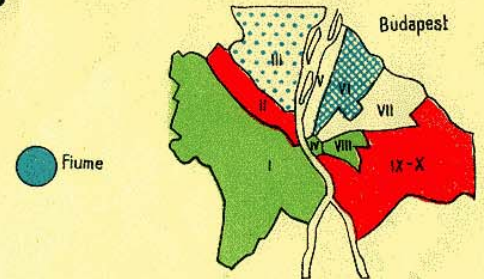
- Szabadelvű párt. — Parti libéral. — Liberal party
- Függetlenségi párt. — Parti de l'indépendance. — Independent party
- Néppárt. — Parti du peuple. — Peoples party
- Alkalmáypárt. — Parti constitutionnel. — Constitutional party
- Új párt. — Parti nouveau. — New party
- Demokrata párt. — Parti démocratique. — Democratic party
- Haladó párt. — Parti progressif. — Progressive party
- Szocialista párt. — Parti socialiste. — Socialist party
- Nemzetiségi párt. — Parti des nationalités. — Nationality party
- Pártonkívüli. — En dehors des partis. — Outside all parties

1905

- Szabadelvű párt. — Parti libéral. — Liberal party
- Függetlenségi párt. — Parti de l'indépendance. — Independent party
- Néppárt. — Parti du peuple. — Peoples party
- Alkotmánypárt. — Parti constitutionnel. — Constitutional party
- Új párt. — Parti nouveau. — New party
- Demokrata párt. — Parti démocratique. — Democratic party
- Haladó párt. — Parti progressif. — Progressive party
- Szocialista párt. — Parti socialiste. — Socialist party
- Nemzetiségi párt. — Parti des nationalités. — Nationality party
- Pártonkívüli. — En dehors des partis. — Outside all parties

Közigazgatási gépezet

- A Tisza Kálmán miniszterelnöksége alatt kialakított közigazgatási rendszer működése és a megyei ellenállás – a megye lehetőségei
- „Mindenható korrupció mítosza”
- Adminisztratív választási visszaélések, központi választmány lehetőségei, áljelölés, költségek – csalások

Karhatalom

- Választási összecsapások jellemzői
- Karhatalmi kényszer?

Országos ismertség és a sajtó szerepe

Nemzetiségek

1904: a választásra jogosultak 57%-a volt magyar, azonban a 413 választókerület több mint negyedében a nemzetiségi szavazók aránya meghaladta az 50%-ot, húsz választókerületben pedig a 75%-ot.

A magyarság számaránya 1910-ben a Rudai-féle politika-földrajzi tagolás szerint:

Észak: 38,1 %

Erdély: 35,2 %

Dunántúl: 72,6 %

Alföld: 83,5 %

Budapest: 85,9 %

Választási jogvédelem

1874, 1899, 1913

- Legfelső szerve a kúria
- A sértett felek kérésére jár el
- Bizonyítási, érvénytelenítési eljárás

Az 1905/1906-os válság

Előzmények:

- Parlamenti válság
- Szociáldemokrata nyomásgyakorlás – Kossuth-Garbai megbeszélések, koalíción belüli feszültségek: Ugron, Bánffy – Kossuth, Andrássy
- Első Kristóffy-féle javaslat (20 év feletti írni-olvasni tudó férfi) – társadalmi bázist teremteni a Fejérváry-kormánynak
- Általános Választójogi Liga – nyomásgyakorlás
- A „Haladó Párt” programja (24 év feletti férfi, aki írni-olvasni tud és az eddigi vagyoni cenzus alapján eddig is volt szavazati joga)

A parlament és a Vezérlő Bizottság feloszlatása, a megyei dotáció felfüggesztése

- Koalíció feladja nemzeti követeléseit, cserébe az új választások kiírásáért ⇒ Kossuth kijelenti, hogy a katonai követelésekért cserébe a választójogi reformot tűzi a Függetlenségi Párt zászlajára

A pluralista javaslat (1908)

- Koalíciós-kormányzás (belső ellentétek) – taktikázás indul meg a háttérben, ennek része a tervezet
- Andrássy-féle választójogi reform (súlyozott szavazati rendszer)
 - 1 szavazat: 24 év feletti férfi, 1 év egy helyben lakás, az írni-olvasni nem tudók közül 10 választhatott egy embert, aki szavaz helyettük
 - 2 szavazat: középiskolát végzett, vagy 32 éves és volt katona, van három gyereke; fizet legalább 20 korona adót, vagy van 5 éve munkahelye
 - 3 szavazat: az előző fokozat, de 100 korona adót fizet

Választókerületi reform: ellensúlyozná a létrejövő nemzetiségi fölényt, 300 magyar kerület, 105 nemzetiséggel szemben, a városok és ipari körzetek nagyobb arányú képviselete

Függetlenségi Párt – Alkotmánypárt fúzióterve (önálló nemzeti bank és katonai követelések)

Bosznia-Hercegovina annexiója ⇒ az ügy elsikkadt

A „hétéves háború” befejező szakasza

- Koalíció felbomlása (Justh-Kossuth távolodás), az Andrássy kegyvesztett lett az udvarnál ⇒ túl radikálisnak találta Khuen-Héderváry választójogi reformjavaslatát, aki felvette a kapcsolatot az udvar által inkább elfogadott Wekerle és Kossuth-féle 67-es csoporttal
- Khuen-Héderváry már 1910 januárjában ejtette az Andrássy-féle plurális javaslatot és maga hirdetett választójogi reformot (30 év feletti férfi, aki tud írni-olvasni), Justh taktikázása (Választójog Országos Szövetsége)

1912. Lukács László-féle tervezetek: kuriális választójogi rendszer, cserébe a katonai követelések elfogadásáért

Kossuth belemegy, ha ő is benyújthatja tervezetét: 21 év feletti férfiak, 6 osztály elvégzése, 10 éves magyar állampolgárság, 1 éve van lakása, vagy 20 korona adót fizet, vagy önálló ipart és kereskedelmet folytat. A szavazás titkos a törvényhatósági városokban, vagy a tizenötezernél több lakosú községekben, vagy ahol az írni-olvasni tudás aránya eléri a 60%-ot a 24 éven felüli férfiak körében. Cél a választási bíráskodás meggyorsítása, új választókerületek kialakítása.

1913. Tisza-féle választójogi törvény

1912 vége: új választójogi tervezet: 24 év feletti férfi, aki középiskolát végzett, 30 év felett, aki hat osztályt és fizet adót, vagy iparosok, kereskedők, vagy írni-olvasni tudás és 20 korona adó, vagy 8 kat. hold föld; a szavazás titkos kivéve azokban a kerületekben, ahol az írni-olvasni tudás nem éri el a 70%-ot

- A kormány adótörvények elhalasztásának ígéretével választja le a tiltakozókat (Justh és Kossuth belement)
- A törvényt végül 1913 márciusában fogadták el, új választókerületi szisztéma: 435 kerület, a BM jelölte ki a határait

Köszönöm a figyelmet!